

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

“ ____ ” _____ 20 ____ р.

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності «Фінанси та кредит»

за темою:

Інноваційна діяльність сучасних банків

Виконавець

студент кредитно-економічного факультету

Аврамов Т.Е. _____

/підпис/

Науковий керівник

д.е.н., професор

Рябініна Л.М. _____

/підпис/

Одеса 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ	5
1.1. Основні передумови та фактори розвитку фінансових інновацій в банківській системі України.....	5
1.2. Фінансові інновації для стимулювання розвитку національної економіки	11
Висновки до розділу 1	17
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙ У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	18
2.1. Етапи розвитку інноваційної діяльності банків України.....	18
2.2. Аналіз взаємозв'язку між інноваційними ризиками та прибутком банку	26
2.3. Оцінка можливостей використання інноваційних кредитних інструментів банками України	34
2.4. Оцінювання ефективності фінансових інновацій у банках	40
Висновки до розділу 2	49
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БАНКІВСЬКИХ ІННОВАЦІЙ.....	50
3.1. Фінансові інновації в контексті стратегічного розвитку банківської системи України.....	50
3.2. Концептуальний підхід до забезпечення розвитку фінансових інновацій в банківській системі	62
Висновки до розділу 3	74
ВИСНОВКИ	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	78
ДОДАТКИ.....	83

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Глобалізація фінансового простору, інтенсивний розвиток комунікаційних та інформаційних технологій зумовили зняття обмежень на вільне переміщення капіталу в економіці, посилили конкурентну боротьбу на фінансових ринках, підвищили значущість інструментів, здатних формувати та підтримувати конкурентні переваги банківських систем на висококонцентрованих і динамічно зростаючих ринках. Банківська сфера стає більш динамічною, комплексною та універсальною, в тому числі внаслідок появи фінансових інновацій, що створюють нові можливості для реалізації основних функцій банківської системи.

Сучасна банківська практика засвідчує наявність проблем, що перешкоджають безперервності процесу впровадження та поширення фінансових інновацій, зокрема, консерватизм корпоративної бізнес-культури, недостатня розвиненість інноваційної інфраструктури, високі ризики, недосконале регулювання, інерційна нормативно-правова база тощо.

Проблемні питання розвитку банківських систем в умовах формування ринкових відносин і процесів глобалізації знайшли відображення в роботах вітчизняних і зарубіжних учених: О. І. Барановського, О. В. Васюренка, О. Д. Вовчак, Е. Долана, К. Кемпбелла, А. Я. Кузнецової, Л. В. Кузнецової, І. О. Лютого, В. І. Міщенко, А. М. Мороза, С. В. Науменкової, Л. О. Примостки, П. Роуза, Дж. Ф. Сінкі, М. І. Савлука, М. Фрідмена та інших.

Однак, визнаючи цінність і практичну значущість таких напрацювань, варто зазначити, що питання формування концептуальних і методологічних засад стосовно розробки та впровадження фінансових інновацій у вітчизняній банківській системі недостатньо розроблені як у науковому, так і в організаційно-прикладному аспектах. Спостерігається фрагментарний підхід до аналізу практики впровадження окремих видів фінансових інновацій в банківській системі.

Метою дослідження є розробка теоретико-методологічних засад і формування науково-методичного забезпечення ефективної реалізації та подальшого розвитку фінансових інновацій у банківській системі України для підвищення її конкурентоспроможності й ефективності функціонування.

Поставлена мета зумовила необхідність вирішення таких **завдань**:

- з'ясувати основні передумови та фактори розвитку фінансових інновацій в банківській системі України;
- охарактеризувати та систематизувати фінансові інновації для стимулювання розвитку національної економіки;
- проаналізувати етапи розвитку інноваційної діяльності банків України;
- дослідити взаємозв'язок між інноваційними ризиками та прибутком банку;
- визначити можливості використання інноваційних кредитних інструментів банками України;
- проаналізувати ефективність фінансових інновацій у банках;
- оцінити фінансові інновації в контексті стратегічного розвитку банківської системи України;
- запропонувати концептуальний підхід до забезпечення розвитку фінансових інновацій в банківській системі.

Об'єктом дослідження є процеси розробки, впровадження та поширення фінансових інновацій у банківській системі України.

Предметом дослідження є організаційно-методичні підходи та практика розробки, впровадження та поширення фінансових інновацій у банківську діяльність.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є системний підхід, фундаментальні положення сучасної економічної теорії, теорій банківської справи, стратегічного та інноваційного менеджменту, інновацій, економічних циклів.

Висновки до розділу 3

Фінансові інновації та фінансова стабільність чутливі до трансформації, яку можна вважати не тільки кризою розвитку банківської системи, але й одним із видів її самоорганізації. Вони взаємозалежні та взаємопов'язані, тому необхідним є досягнення балансу між ними. Розвиток фінансових інновацій обумовлюється об'єктивними процесами та факторами, пріоритетами, проблемами та завданнями розвитку вітчизняної банківської системи на середньострокову перспективу.

Метою запропонованої автором концепції є виявлення існуючих тенденцій та прогнозування розвитку фінансових інновацій в банківській системі України для формування підходів підвищення інноваційної активності та поглиблення інноваційної діяльності, здійснення моніторингу та оцінювання змін, розробки рекомендацій щодо сприяння позитивним ефектам і протидії негативним наслідкам розвитку фінансових інновацій.

Для розвитку фінансових інновацій в банківській системі важливою є роль Національного банку, як каталізатора інноваційних зрушень, регулятора інноваційних процесів і безпосереднього учасника інноваційних проектів. Так, безумовно, важливим є моніторинг та оцінка інноваційних змін в банківській системі, але при цьому необхідно сконцентрувати зусилля на зборі статистичних даних, проведенні наукових і аналітичних досліджень, застосуванні отриманої інформації. Відкритість політики Національного банку стосовно фінансових інновацій здатна забезпечити прозорість ринку, але це потребує зваженого підходу при оцінці фінансових інновацій та наданні рекомендацій, адже в протилежному випадку – це підвищить його репутаційний ризик. З появою фінансових інновацій Національний банк змушений постійно переглядати механізми нагляду, що потребує налагодження співпраці з іншими державними органами, міжнародними організаціями.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи все вищенаведене, можна дійти наступних висновків щодо особливостей впровадження та розвитку фінансових інновацій у банківській системі України.

По-перше, вітчизняна банківська система постійно знаходиться під тиском загроз і не має можливості повною мірою нівелювати їх, реалізувати наявні та потенційні можливості. Водночас, враховуючи надмірну кількість банків, які не спроможні виконувати свої функції, слабку їх капіталізацію, посилення конкуренції, необхідність диверсифікації діяльності для реалізації завдань розвитку національної економіки, слід очікувати концентрацію та консолідацію банківського бізнесу. Зараз активно здійснюється інтеграція традиційних та дистанційних технологій, поширюється Інтернет-банкінг і мобільний банкінг для збереження та розширення клієнтської бази, зниження трансакційних витрат, зменшення трудомісткості та витрат при роботі з готівкою, автоматичного контролю операційних ризиків тощо.

По-друге, інноваційна діяльність та фінансові інновації в банківській системі стимулюються зростанням та комплексністю потреб споживачів банківських послуг. Іншим вагомим стимулом є банківська конкуренція, що посилюється глобалізаційними та інтеграційними процесами фінансового ринку, а також зростання тенденції дезінтермедіації у вітчизняній системі фінансового посередництва, що поступово трансформує традиційні посередницькі функції українських банків.

По-третє, подолання макроекономічної кризи та розвиток національної економіки потребує значних ресурсних вкладень для реалізації великих інвестиційних проектів для підвищення експортного потенціалу, імпортозаміщення, модернізацію та технічне переозброєння підприємств тощо. Тому актуальним є стимулювання розвитку ринку локального синдикування,

створення якого в Україні припадає на 2004 р. з упровадженням такої фінансової інновації, як синдиковане кредитування.

По-четверте, інноваційна діяльність у банківській системі має свої особливості, адже безпосередньо пов'язана зі становленням і розвитком вітчизняної банківської системи, що відбувалося в п'ять етапів. Банківська система України внаслідок фінансової кризи зазнала важких втрат – масові банкрутства, злиття та поглинання, рекапіталізація та націоналізація банків, стрімке зростання проблемних кредитів, зменшення обсягів чистих активів, негативна динаміка фінансових результатів банківської системи тощо. Посткризовими орієнтирами розвитку банківської системи стали підвищення ефективності та конкурентоспроможності, що обумовило значимість інноваційної діяльності як ключового фактору цих процесів.

По-п'яте, для проведення оцінки ефективності фінансових інновацій за формою продукту і процесу, побудовано дві моделі, використовуючи багатофакторний аналіз. Для фінансових інновацій у формі процесу факторами виступають: обсяг витрат на розробку та впровадження процесної інновації, обсяг операцій із використанням процесної інновації, обсяг клієнтської бази, обсяг продажу банківських продуктів, термін окупності інноваційного проекту. Результати аналізу дозволили дійти висновку, що для розробки та впровадження фінансових інновацій за формою продукту важливим є мінімізація ризику невизначеності сприйняття споживачами інноваційних продуктів, яка впливає на потоки грошових надходжень і, відповідно, термін окупності інновації.

По-шосте, запропонований підхід управління банківськими ризиками при впровадженні фінансових інновацій відповідає концепції управління за результатами та може бути, на нашу думку, поширений на процес розробки фінансової інновації як інноваційного проекту.

По-сьоме, фінансові інновації та фінансова стабільність чутливі до трансформації, яку можна вважати не тільки кризою розвитку банківської системи, але й одним із видів її самоорганізації. Вони взаємозалежні та

взаємопов'язані, тому необхідним є досягнення балансу між ними. Розвиток фінансових інновацій обумовлюється об'єктивними процесами та факторами, пріоритетами, проблемами та завданнями розвитку вітчизняної банківської системи на середньострокову перспективу.

По-восьме, для розвитку фінансових інновацій в банківській системі важливою є роль Національного банку, як каталізатора інноваційних зрушень, регулятора інноваційних процесів і безпосереднього учасника інноваційних проектів. Так, безумовно, важливим є моніторинг та оцінка інноваційних змін в банківській системі, але при цьому необхідно сконцентрувати зусилля на зборі статистичних даних, проведенні наукових і аналітичних досліджень, застосуванні отриманої інформації. Відкритість політики Національного банку стосовно фінансових інновацій здатна забезпечити прозорість ринку, але це потребує зваженого підходу при оцінці фінансових інновацій та наданні рекомендацій, адже в протилежному випадку – це підвищить його репутаційний ризик. З появою фінансових інновацій Національний банк змушений постійно переглядати механізми нагляду, що потребує налагодження співпраці з іншими державними органами, міжнародними організаціями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 14th Annual Syndications and Co-financiers Meeting, London, 6th March 2012 [Electronic resource] // European Bank for Reconstruction and Development. – Mode of access : www.ebrd.com.
2. Стратегія розвитку банківської системи України 2016-2020 (Проект) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kneu.edu.ua/userfiles/Credit_Economics_Department/afedra+bankspravi/proekt_strategi.pdf
3. Implementing the Bank Recovery and Resolution Directive [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.bankofengland.co.uk/prd/Documents/publications/cp/2014/cp1314.pdf>
4. Key Attributes of Effective Resolution Regimes for Financial Institutions [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.fsb.org/what-we-do/policydevelopment/effective-resolution-regimes-and-policies/key-attributes-of-effectiveresolution-regimes-for-financial-institutions/>
5. RLPC-Lenders take guarded approach to Ukrainian loans [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.reuters.com/article/2012/06/11/ukraineloans-idUSL5E8HB6LT20120611>
6. The yin yang of financial reform [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www-935.ibm.com/services/us/gbs/thoughtleadership/ibv-yin-yangfinancial-reform.html>
7. Александров А. Private banking в Украине: опыт становления : монографія / Алексей Александров. – К.: Видавництво «К.І.С», 2011. – 303 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://pbwm.ru/library/aleksandrova-private-banking-v-ukraine-opyt-stanovleniya/download>
8. Банківська система України : монографія / В.В. Коваленко, О.Г. Коренєва, К. Ф. Черкашина, О. В. Крухмаль. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 187 с.

9. Барановський О.І. Фінансові кризи: передумови, наслідки і шляхи запобігання : монографія / О.І. Барановський. – Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2009. – 754 с.

10. Вопросы финансового регулирования в повестке саммитов «Группы 20» // Деньги и кредит, 2016. - №9. – С. 20-23. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://www.cbr.ru/publ/MoneyAndCredit/morozov_09_16.pdf

11. Глобальный финансовый кризис и его уроки: Сб. аналит. и реф. материалов / ИНИОН РАН; Отв. ред. Кашин В.А.; Сост. Шурпаков В.А. – М.: ИНИОН, 2012. – 148 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ukros.ru/wp-content/uploads/2012/09/Uroki_cris3.pdf

12. Госбанки поделятся энергетикой [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.oschadnybank.com/ua/pressservice/relizes/3261/?sphrase_id=69068

13. Другова В.Т. Формування і розвиток ринку лізингу в Україні / В.Т. Другова // Регіональна економіка. – 2012. – № 3. – С. 113-120. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2012_3_15

14. Друкер на каждый день. 366 советов успешному менеджеру / Питер Друкер, Джозеф Макьярелло; пер. с англ. Анастасии Рыбьянец. — 2-е изд. — М. : Манн, Иванов и Фербер, Эксмо, 2013. — 432 с. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://blogmari.nethouse.ru/static/doc/0000/0000/0146/146342.ottrytieof.pdf>

15. Зейлд К. Двенадцать причин для финансового кризиса [Электронный ресурс]. / К. Зейлд. – Режим доступа : http://ecsocman.hse.ru/data/2010/06/21/1212534739/14_01_07.pdf

16. Инфографика: Как спасти отечественный банковский сектор [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://finance.liga.net/banks/2015/2/10/infografica/42175.htm>

17. Исламутдинов В.Ф. Сущность и классификация институтов институциональной среды инновационной деятельности / В.Ф. Исламутдинов

[Электронный ресурс]. – Режим доступа :
<http://ecsocman.hse.ru/data/2014/07/29/1251100203/JIS6.2-7.pdf>

18. Киселева В.В. Государственное регулирование инновационной сферы : учебн. пособ. для студентов вузов, обучающихся по направлению подгот. «Экономика» / В.В. Киселева, М.Г. Колосницына ; Гос. ун-т - Высш. шк. экономики. – М. : Издательский дом ГУ ВШЭ, 2008. – 402 с.

19. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року. Постанова Правління Національного банку України від 18.06. 2015 року № 391. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>

20. Левківський І.І. Синдиковане кредитування українських банків під час світової фінансової кризи [Електронний ресурс] / І.І. Левківський // Наукові праці МАУП. – 2010. Вип. 1 (24). – С. 56-61. – Режим доступу :
http://www.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Npmaup/2010_1/pdf_files/56-61.pdf

21. Луняков О.В. Структурная модель цикличности функционирования финансового рынка [Электронный ресурс]. / О.В. Луняков. – Режим доступа :
http://archive.nbuuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvfbi/2012_4/05.pdf

22. Методичні вказівки з інспектування банків «Система оцінки ризиків», схвалені Постановою Правління Національного банку України від 15.03.2004 № 104. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0104500-04>

23. Міщенко В.І. Проблеми збалансованості внутрішніх заощаджень та зовнішніх запозичень банків в умовах нестабільності фінансових ринків / В. Міщенко, В. Жупанин // Вісник НБУ. – 2008. – № 7 (149). – С. 8-12

24. МСБО (IAS) 39 Фінансові інструменти: визнання та оцінка [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://dipifr.info/lib_files/standards/ukr/standards_010109/IAS_39.pdf

25. Національний банк ініціює врегулювання питання Р2Р кредитування [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=30375585

26. Пантелеева Н.Н. Эффективность – новый ориентир посткризисного развития банковской системы Украины: анализ состояния и новые методы оценки / Н.Н. Пантелеева // Зауральский научный вестник. – 2013. – № 2 (4). – С. 23-28

27. Пантелеева Н.М. Інноваційні аспекти розвитку банківської діяльності в Україні / Н.М. Пантелеева // Формування сучасних механізмів розвитку інноваційної сфери економіки : монографія / [колектив авторів] за наук. ред. І.Ю. Швець. – Сімферополь : ДІАЙПІ, 2013. – С. 59-66

28. Пантелеева Н.М. Методичні підходи до визначення та оцінки резервів підвищення ефективності фінансових інновацій / Н.М. Пантелеева // Науковий вісник : Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – № 6 (25). – С. 91-95

29. Пантелеева Н.М. Методологія і практика оцінки ефективності діяльності банків / Н.М. Пантелеева // Вісник Одеського національного університету. – 2013. – Т. 18. – Вип. 3/3. – С. 12-16

30. Пантелеева Н.М. Оцінка розвитку вітчизняних банків на основі аналізу їх інноваційного потенціалу / Н.М. Пантелеева // Актуальні питання економіки та сучасного менеджменту: Матеріали ХХVІІ міжнародної науково-практичної конференції, (Львів, 5–6 липня 2013 року). / ГО «Львівська економічна фундація». – Львів: ЛЄФ, 2013. – С.34-38

31. Пантелеева Н.М. Тенденції розвитку банківського бізнесу як передумова активізації інноваційної діяльності вітчизняних банків / Н.М. Пантелеева // Вісник Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ). – 2012. – № 1 (13). – С. 170-177

32. Піджарко Н.В. Моделі та стратегії джерел залучення фінансових ресурсів банків в умовах ризику [Електронний ресурс] / Н.В. Піджарко. – Режим доступу : http://www.nbuuv.gov.ua/portal/natural/Mtit/2010_55/M55_st26.pdf

33. Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою. Затверджено Постановою Правління Національного банку України від 10.08.2005 р. № 281 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0950-05/para19#n19>

34. Рейтинг организаторов синдицированных кредитов стран СНГ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://loans.cbonds.info/rankings/>

35. Стратегія впровадження новітніх фінансових інструментів на ринках капіталу до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ufin.com.ua/konceptia/001.doc>